

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ»**

Διπλωματική εργασία:

«Αναπαραστάσεις γυναικείων ρόλων στο εργασιακό περιβάλλον στη μυθοπλασία και πρωτότυπο σενάριο κωμωδίας με τίτλο " Τρικυμία εν γραφείω"»

Ερευνητικό μέρος

Μεταπτυχιακή φοιτήτρια
Ευαγγέλου Ζωή
Α.Μ. : 7523
Κατεύθυνση: Τηλεοπτικό Σενάριο
Επιβλέπων: Παναγιώτης Ιωσηφέλης

Θεσσαλονίκη
Νοέμβριος 2022

Στην παρούσα εργασία θα αναλυθεί ο ρόλος της γυναίκας στο εργασιακό περιβάλλον, τα προβλήματα που αντιμετωπίζει και οι σχέσεις που δημιουργούνται στο χώρο εργασίας όπως αυτά αποτυπώνονται στην ελληνική μυθοπλασία. Ξεκινώντας με μία ιστορική αναδρομή στην ελληνική κοινωνία θα προχωρήσουμε στη μυθοπλασία και στη γυναικεία εργασία σε αυτή. Το παραπάνω θέμα είναι ένα από τα θέματα του σεναρίου "Τρικυμία εν γραφείω" που έγραψα η ίδια. Μέσα από την παρουσίαση και ανάλυση δύο ελληνικών ταινιών με την ίδια θεματολογία καθώς και του δικού μου σεναρίου θα γίνει σύγκριση ανάμεσα στα τρία ώστε να βρεθούν και να καταγραφούν κοινά και διαφορετικά σημεία.

Λέξεις- κλειδιά: γυναικεία εργασία, ελληνική μυθοπλασία, τηλεοπτικό σενάριο. Abstract.

The present paper aims at analyzing women's role in the work environment, the problems a woman may face at work, and also the relationships that are formed in the workplace. We specifically sought to examine how those concepts are reflected in Greek fiction. Starting with a historical background of Greek society, we subsequently explore how working women are represented in fiction, which is one of the themes that emerge from the TV script "Τρικυμία εν γραφείω" that I have written. Through presenting and analyzing two Greek movies that share similar themes, as well as my own script, a comparison will be attempted among the three, with the purpose of drawing parallels and identifying dissimilarities.

Keywords: working women, Greek fiction, TV script

Εισαγωγή.....	4
Φεμινισμός και γυναικεία εργασία	4
Η θέση της γυναίκας στον εργασιακό χώρο.- Το φαινόμενο της "γυάλινης οροφής".....	5
Η θέση της γυναίκας στον εργασιακό χώρο στον Ελληνικό κινηματογράφο	7
"Δεσποινίς διευθυντής".....	8
Λίγα λόγια για την ταινία	9
Ανάλυση ταινίας	9
-Η γυναίκα σε σχέση με τις υπόλοιπες γυναίκες στον ίδιο εργασιακό χώρο	10
-Η γυναίκα σε σχέση με τους άντρες στον ίδιο εργασιακό χώρο	10
-Ερωτικές, φιλικές σχέσεις στον εργασιακό χώρο.....	10
"Μοντέρνα Σταχτοπούτα".....	11
Λίγα λόγια για την ταινία	12
Ανάλυση ταινίας	12
-Η γυναίκα σε σχέση με τις υπόλοιπες γυναίκες στον ίδιο εργασιακό χώρο	13
-Η γυναίκα σε σχέση με τους άντρες στον ίδιο εργασιακό χώρο	13
-Ερωτικές, φιλικές σχέσεις στον εργασιακό χώρο.....	13
-Σύγκριση ταινιών	13
"Τρικυμία εν γραφείω"	14
Λίγα λόγια για το σενάριο.....	14
-Η γυναίκα και η γυναικεία εργασία.....	15
-Η γυναίκα σε σχέση με τις υπόλοιπες γυναίκες στον ίδιο εργασιακό χώρο	16
-Η γυναίκα σε σχέση με τους άντρες στον ίδιο εργασιακό χώρο	17
-Ερωτικές, φιλικές σχέσεις στον εργασιακό χώρο.....	17
Συμπέρασμα	18
Βιβλιογραφία.....	19

Εισαγωγή.

Στη συγκεκριμένη εργασία με ενδιαφέρει να αναλύσω τη γυναικεία παρουσία στον επαγγελματικό χώρο και τις σχέσεις που δημιουργούνται μέσα σε αυτόν σε σχέση με τη γυναίκα στην ελληνική μυθοπλασία. Αφού πρώτα γίνει μία μικρή ιστορική αναδρομή για τη θέση της γυναίκας στον εργασιακό χώρο στην Ελλάδα και τα προβλήματα που αντιμετωπίζει διαχρονικά, θα ακολουθήσει μία ανάλυση για το πως αναπαρίστανται οι γυναίκες στην εργασία στη μυθοπλασία και ιδιαίτερα στον ελληνικό κινηματογράφο και την τηλεόραση. Για την αποτύπωση της γυναικείας εργασίας έχουν επιλεγεί δύο ελληνικές ταινίες οι οποίες προβάλλουν το συγκεκριμένο θέμα, θα αναλυθούν ως προς τα παραπάνω και θα συγκριθούν μεταξύ τους. Στη συνέχεια, θα αναλυθεί το σενάριο(και πάλι ως προς τα παραπάνω) "Τρικυμία εν γραφείω" που η ίδια έχω γράψει και το οποίο αποτελεί το βασικό κομμάτι της διπλωματικής μου εργασίας. Τέλος, θα γίνει η σύγκριση των ταινιών με το δικό μου σενάριο ώστε να αποτυπωθούν κοινά και διαφορετικά σημεία.

Φεμινισμός και γυναικεία εργασία.

Φεμινισμός είναι η υπεράσπιση των δικαιωμάτων των γυναικών που βασίζεται στην αρχή ότι τα φύλα είναι διαφορετικά αλλά ίσα. Στηρίζεται στην αντίληψη ότι η συμπεριφορά της κοινωνίας απέναντι στις γυναίκες είναι άδικη και καταπιεστική. Επιχειρεί να αναλύσει τις αιτίες και τις διαστάσεις της καταπίεσης των γυναικών, να αφυπνίσει και να ενεργοποιήσει τις γυναίκες για να υπερασπιστούν τα δικαιώματά τους και να κερδίσουν την απελευθέρωσή τους(Ξαρχάκου, 2018).

Ο Φεμινισμός παλεύει για μια κοινωνία ισότητας η οποία θα είναι απαλλαγμένη από έμφυλες διακρίσεις. Η φεμινιστική κριτική εστιαζόταν στο πατριαρχικό κράτος και το έμφυλο σύστημα, μια συνθήκη που είχε παγιωθεί στο καπιταλιστικό σύστημα. Η ρίζα του κακού, θεωρούταν η «πατριαρχία», με παντοτινούς καταπιεστές τους άνδρες. Στις κοινωνικές σχέσεις, το αρσενικό κυριαρχούσε επάνω στις γυναίκες τόσο στο σπίτι, όσο και στο δημόσιο βίο. Η προσπάθεια για την εξάλειψη των κοινωνικών στερεοτύπων, συνδυάστηκε με αιτήματα για περισσότερη ελευθερία. Ο φεμινισμός είναι ένα κίνημα που δεν υπερασπίζεται μόνο την απελευθέρωση της γυναίκας αλλά στοχεύει και στην αναδιοργάνωση ολόκληρης της κοινωνίας. Έχει την απαρχή του στα μέσα του 19ου αιώνα(1ο φεμινιστικό κύμα) και παραμένει ζωντανό -παίρνοντας διάφορες μορφές και στοχεύοντας σε διαφορετικές διεκδικήσεις ανά τα χρόνια- μέχρι σήμερα(μετα-φεμινισμός και 4ο κύμα).

Τα φεμινιστικά κινήματα διεξάγουν εκστρατείες εξάλειψης στερεοτύπων κοινωνικών αντιλήψεων όπως η θέση της γυναίκας στην οικογένεια, η ισότιμη πρόσβαση στην εκπαίδευση και στην αγορά εργασίας, επιδιώκοντας μισθολογική ισοτιμία και επαγγελματική άνοδο στις ανεπτυγμένες τουλάχιστον κοινωνίες αλλά και την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας και της σεξουαλικής κακοποίησης σε όλες τις εκφάνσεις της, τη φροντίδα σε θέματα μητρότητας, τις άδειες τοκετού, λοχείας και τις γονικές άδειες.

Η χειραφέτηση της γυναίκας προϋποθέτει τη γυναικεία εργασία. Κατά τη διάρκεια του Μεσοπολέμου οι φεμινίστριες γυναίκες προβάλλουν το αίτημα για δικαίωμα της ψήφου και για την εργασία των γυναικών. Οι γυναίκες στη χώρα μας για πολλούς αιώνες δεχθήκανε παθητικά τις διακρίσεις που γίνονταν σε βάρος τους και το ρόλο που τους δόθηκε μέσα στις πατριαρχικές κοινωνίες και ζήσανε κάτω από την εξουσία του πατέρα, του συζύγου, του αδελφού, μακριά από τη δημόσια, την οικονομική και κοινωνική δραστηριότητα του τόπου, αγράμματες και απληροφόρητες(Σαλίμπα, 2019). Αυτό που έπρεπε αρχικά να παταχθεί ήταν η έλλειψη επαγγελματικής εκπαίδευσης και παιδείας. Έτσι, δημιουργήθηκαν σχολεία, διδασκαλεία, Γυμνάσια θηλέων και ο αριθμός των μαθητριών και φοιτητριών αυξήθηκε. Η παρουσία των γυναικών στην αγορά εργασίας άρχισε να γίνεται αισθητή. Σε βιοτεχνίες, σε εργοστάσια, στις δημόσιες υπηρεσίες και σε ελεύθερα επαγγέλματα: τηλεφωνήτριες, δακτυλογράφοι, ταμίες, γιατροί, δημοσιογράφοι. Η μισθωτή εργασία

καθιστά τις γυναίκες κοινωνικά ισότιμες με τους άντρες και τις επιτρέπει να κερδίσουν την οικονομική τους ανεξαρτησία και να πάψουν να εξαρτώνται από αυτούς.

Η νέα εποχή, είναι γνωστή ως «μετα-φεμινισμός» και βρίσκει σημαντική συνάφεια με το προηγούμενο κύμα(3ο κύμα). Η μεγάλη διαφορά όμως, εντοπίζεται στην περιγραφή της γυναικείας θέσης. Το νέο αφήγημα, δεν θυματοποιεί τις γυναίκες, γιατί αυτό καταδεικνύει μία παθητική και αδύναμη πλευρά, αλλά τονίζει την αυτονομία τους. Μέγιστη αξία αναδείχτηκε αυτή, της ατομικής επιλογής (όποια και αν είναι αυτή) και της διαφορετικότητας, σε επίπεδα άκρατου ατομικισμού. Η νέα ρητορική συνδυάστηκε με τη σεξουαλική απόλαυση, τον καταναλωτισμό και τη μόδα. Οι μεταφεμινίστριες είναι πολύ συχνά γυναίκες ισχυρές και ποπ είδωλα, οι οποίες μέσα από προσωπικές εμπειρίες κακοποίησης καταγγέλλουν κάθε μορφή βίας και στηλιτεύουν τις σεξιστικές εικόνες(Μπέτα,2020).

Η θέση της γυναίκας στον εργασιακό χώρο.- Το φαινόμενο της "γυάλινης οροφής".

Οι γυναίκες στην Ελλάδα αντιμετωπίζουν αρκετές δυσκολίες σε σχέση με την εύρεση εργασίας και την τελική παραμονή τους σε αυτή. Ο στερεοτυπικός διαχωρισμός των επαγγελματιών σε ανδρικά και γυναικεία, η άνιση κατανομή των οικογενειακών υποχρεώσεων, η έλλειψη βοηθητικών δομών (παιδικοί σταθμοί, χώροι φύλαξης), η απουσία κρατικής υποστήριξης(ευέλικτο ωράριο, γονικές άδειες), είναι κάποιες από αυτές τις δυσκολίες.

Αν και οι γυναίκες στην Ελλάδα μπήκαν στην αγορά εργασίας ήδη από την δεκαετία του 1860(αποτελούσαν το 1/4 περίπου του εργατικού δυναμικού και αμείβονταν με το 1/2 ή 1/3 του εργατικού μισθού), η κατοχύρωση της γυναικείας εργασίας στις Συλλογικές Συμβάσεις Εργασίας επιτυγχάνεται μόλις το 1950, έπειτα από απεργίες στις οποίες διεκδικούν τα στοιχειώδη δικαιώματά τους στην εργασία (Μαλάτου, 2009). Παρά τη σημαντικότητα αυτή κατάκτηση τα προβλήματα της κοινωνικής υποτέλειας, της περιθωριοποίησης και εκμετάλλευσης των γυναικών και της αναπαραγωγής των φυλετικών και πατριαρχικών στερεοτύπων δε σταματούν να υφίστανται. Μετά τη δικτατορία, αρχίζουν σιγά σιγά να συμμετέχουν σε σωματεία και συνδικαλιστικά όργανα ενώ τα συνεχώς αυξανόμενα φεμινιστικά κινήματα της εποχής παίζουν σημαντικό ρόλο στη διεκδίκηση όλων και περισσότερων δικαιωμάτων.

Με την ένταξή της στην παραγωγική διαδικασία, η γυναίκα βγήκε από τον απομονωμένο χώρο του σπιτιού και ξεκίνησε να συμβάλλει σημαντικά στο οικογενειακό εισόδημα. Έκανε μεγάλη πρόοδο στο δρόμο για την αναβάθμιση του ρόλου της στην κοινωνία.

Τις τελευταίες δεκαετίες, τα ποσοστά απασχόλησης των γυναικών παρουσιάζουν αυξητική τάση. Είναι πλέον γεγονός ότι οι γυναίκες αποτελούν ένα συνεχώς αυξανόμενο ποσοστό του εργατικού δυναμικού σε όλο τον κόσμο. Οι θέσεις εργασίας οι οποίες καλύπτονται και από γυναίκες γίνονται ολοένα και περισσότερες (Μαντοπούλου, 2008). Κυριαρχούν σε επαγγέλματα που αφορούν στην εκπαίδευση, τη νοσηλευτική και τις δημόσιες υπηρεσίες ενώ οι άντρες σε αυτά που βασίζονται στις ιατρικές επιστήμες και τα κατασκευαστικά, παρ'όλο που οι θέσεις των γυναικών σε αυτά παρουσιάζουν αύξηση. Στις επιχειρηματικές δραστηριότητες και στα ελεύθερα επαγγέλματα καθώς και σε αυτά που απαιτούν πολλές ώρες εργασίας η παρουσία των γυναικών είναι μειωμένη(Λιλιμπάκης, 2017), κυρίως λόγω των οικογενειακών τους υποχρεώσεων.

Αν και σήμερα οι γυναίκες διαθέτουν όλα τα απαραίτητα προσόντα και την εργασιακή εμπειρία για να αναλάβουν ανώτερες ιεραρχικά θέσεις μέσα σε έναν επαγγελματικό χώρο, εντούτοις η συμμετοχή τους σε υψηλές θέσεις παραμένει χαμηλή, καταλαμβάνουν θέσεις με λιγότερο κύρος και αρμοδιότητες, χωρίς προοπτικές εξέλιξης, ενώ και οι αμοιβές τους είναι χαμηλότερες συγκριτικά με εκείνες των ανδρών που καταλαμβάνουν αντίστοιχη θέση (Αποσπόρη και Βακόλα, 2007) Ακόμα και σήμερα, οι φεμινιστικές οργανώσεις αντιδρούν στην απορρόφηση των γυναικών σε « γυναικεία»

επαγγέλματα και επιδιώκουν η γυναίκα να εργάζεται σε επαγγέλματα ισάξια με αυτά των ανδρών χωρίς μισθολογικές ανισότητες(Δεκαβάλλα, 2018).

Από την άλλη, ακόμη και μέσα στον ίδιο κλάδο, σε ανώτερες ιεραρχικά θέσεις αλλά και σε καίριες θέσεις λήψης αποφάσεων, οι άνδρες επικρατούν. Έτσι σε διοικητικά συμβούλια εταιριών αλλά και στις διευθυντικές τους θέσεις η παρουσία των γυναικών είναι φανερά ελλιπής, φαινόμενο που συναντάται ακόμη και σε γυναικοκρατούμενους κλάδους όπως αυτός της εκπαίδευσης. Στο δημόσιο βίο επικρατεί ή ίδια κατάσταση αφού στα κοινοβούλια και στις κυβερνήσεις οι γυναίκες υποεκπροσωπούνται(Λιλιμπάκης, 2017). Η ανισότητα ανάμεσα στα δύο φύλα είναι ένα φαινόμενο που παραμένει αναλλοίωτο στο πέρασμα των χρόνων σε όλους τους τομείς της ζωής και φυσικά και στον επαγγελματικό.

Τον 21ο αιώνα οι γυναίκες εισχωρούν και στον ανδροκρατούμενο χώρο των επιχειρήσεων με σκοπό να τον κατακτήσουν. Ολοένα και περισσότερες είναι αυτές που αναρριχώνται στα ανώτερα κλιμάκια και σε θέσεις διευθυντικές ή ιδρύουν τις δικές τους επιχειρήσεις. Έτσι μία νέα κατηγορία γυναικών κάνει την εμφάνισή της. Οι «γυναίκες καριέρας» που προσπαθούν να ισορροπήσουν επαγγελματική και προσωπική ζωή. Ωστόσο η κοινωνία της Ελλάδας δεν έχει φτάσει ακόμη σε τέτοιο σημείο ώστε να έχει εξαλείψει κάθε στερεοτυπική άποψη σε σχέση με τη θέση της γυναίκας στον επαγγελματικό χώρο αλλά και να αποδεχτεί την ισότητα μεταξύ των δύο φύλων σε αυτόν.

Ο όρος «γυάλινη οροφή» χρησιμοποιήθηκε επίσημα πρώτη φορά το 1986 από τους δημοσιογράφους Carol Hymowitz και Timothy Schellhardt στην εφημερίδα Wall Street Journal (Λιλιμπάκης, 2017). Με αυτό τον όρο επιχειρείται, από τους κοινωνιολόγους, να περιγραφούν οι συνθήκες που δημιουργούν αόρατα εμπόδια τα οποία αποτρέπουν ή δυσκολεύουν τις γυναίκες στο να ανελιχθούν σε θέσεις ανώτερες στην ιεραρχία στο χώρο της εργασίας και των επιχειρήσεων. Το ποσοστό των γυναικών που κατέχουν ηγετικές θέσεις στις επιχειρήσεις είναι πολύ χαμηλό. Υπάρχει μεγάλη αντίφαση μεταξύ του συνεχώς αυξανόμενου αριθμού των γυναικών που εισέρχονται στην αγορά εργασίας και την περιορισμένη πρόσβασή τους σε ηγετικές θέσεις ενώ η «γυάλινη οροφή» αποτυπώνει το βαθμό δυσκολίας που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες προκειμένου να καταφέρουν να προωθήσουν την καριέρα τους σε επίπεδα αντίστοιχα με αυτά των ανδρών συναδέλφων τους. Εμπόδιο αποτελεί ο διαχωρισμός των επαγγελμάτων σε γυναικεία και ανδρικά, σε μια εποχή που οι γυναίκες έχουν πραγματοποιήσει σημαντικά άλματα σε πολλούς ανδροκρατούμενους χώρους όπως αυτόν της τεχνολογίας και των επιστημών δημιουργώντας μισθολογικό χάσμα μεταξύ ανδρών και γυναικών, αλλά και ο διπλός ρόλος της γυναίκας σε συνάρτηση με την οικογένεια και τη μητρότητα που οδηγεί στο να τοποθετούνται σε θέσεις με λιγότερες απαιτήσεις και ευθύνες.

Σήμερα λοιπόν, εν μέσω κοινωνικών και τεχνολογικών εξελίξεων το χάσμα ανάμεσα στα δύο φύλα δεν έχει ακόμα γεφυρωθεί και ενώ η γυναίκα εισέρχεται όλο και πιο δυναμικά στον επαγγελματικό στίβο η φύση και το είδος της εργασίας διαφέρουν αρκετά από των ανδρών. Οι γυναίκες κατατάσσονται σε κατώτερες ή βοηθητικές εργασίες χωρίς προοπτικές εξέλιξης προκειμένου να υποστηρίξουν έμπρακτα τον ρόλο τους ως μητέρες και σύζυγοι .

Η θέση της γυναίκας στον εργασιακό χώρο στον Ελληνικό κινηματογράφο.

Συνήθως στον παλιό Ελληνικό κινηματογράφο οι γυναίκες δεν εργάζονται. Η οικονομική ανεξαρτησία, η επαγγελματική αποκατάσταση, η καριέρα είναι χαρακτηριστικό των ανδρών. Τις φορές που οι γυναίκες παρουσιάζονται επαγγελματικά ενεργές γίνεται καθαρά για λόγους επιβίωσης. Οι περισσότερες από αυτές απασχολούνται σε «γυναικεία επαγγέλματα» όπως modίστρες, μανεκέν, κομμώτριες, καθαρίστριες, μαμές, λαϊκές τραγουδίστριες και υπηρέτριες. Στις αρχές της δεκαετίας του '60 με την άνοδο του βιοτικού επιπέδου συναντάμε τις γυναίκες και σε θέσεις δακτυλογράφου, γραμματέως, δασκάλας αλλά και σε καλλιτεχνικά επαγγέλματα όπως ηθοποιοί και χορεύτριες ενώ

λίγο αργότερα καταφέρνουν να αγγίξουν και πιο «ανδρικά επαγγέλματα» καριέρας(δικηγόροι, μηχανικοί). Πλέον, η εργασία έχει αρχίσει να γίνεται τρόπος ζωής και ανάγκη για ανεξαρτησία. Από τη δεκαετία του 1980 κι έπειτα οι γυναίκες καταλαμβάνουν όλο και περισσότερο χώρο στον εργασιακό τομέα τόσο στη ζωή όσο και στον κινηματογράφο. Στα τέλη του 20ου αιώνα οι γυναίκες παρουσιάζονται σχεδόν ισότιμες με τους άνδρες. Οι περισσότερες έχουν πλέον αξιόλογη και συνεχώς αυξανόμενη παρουσία στον επαγγελματικό χώρο. Έχουν αρχίσει να κατακτούν σε πολύ μεγάλο βαθμό και τις μέχρι πρότινος ανδρικές θέσεις εργασίας με συνέπεια να δείχνουν όλο και πιο δυναμικές, ανεξάρτητες χειραφετημένες, εικόνα που αποτυπώνεται και στη μυθοπλασία. Φτάνοντας στις αρχές του 21ου αιώνα το φαινόμενο αυτό έχει αποκτήσει κι άλλη δυναμική και οι γυναίκες έχουν ξεφύγει πλήρως από τα πατριαρχικά στερεότυπα. Γυναίκες μεσουρανούν στο χώρο εργασίας τους, αναλαμβάνουν θέσεις διευθυντικές, ανεβαίνουν ψηλά στην ιεραρχία και παρουσιάζονται ισότιμες με τους άντρες οι οποίοι δείχνουν πλέον να τις αντιμετωπίζουν ανάλογα με την αξία τους πράγμα που αποτυπώνεται ακριβώς έτσι και στον κινηματογράφο, την τηλεόραση κλπ. Φυσικά πάντα θα υπάρχει η εξαίρεση στον κανόνα που θέλει τις γυναίκες κλεισμένες στην οικία είτε για να εξυπηρετούν τις ανάγκες της οικογένειας είτε γιατί τους έχει επιβληθεί.

"Δεσποινίς διευθυντής"

Χαρακτηριστικό παράδειγμα ταινίας και γυναικείας παρουσίας σε επάγγελμα καριέρας είναι η ταινία του 1964 "Δεσποινίς Διευθυντής".

Τίτλος: "Δεσποινίς Διευθυντής"

Είδος: Αισθηματική Σκηνοθεσία:

Ντίνος Δημόπουλος

Σενάριο: Ασημάκης Γιαλαμάς, Κώστας Πρετεντέρης

Διάρκεια: 95΄

Α΄ Προβολή: 18 Δεκεμβρίου 1964

Εισιτήρια: 402.143

Φωτογραφία: Νίκος Καβουκίδης

Μουσική: Μίμης Πλέσσας

Εταιρία παραγωγής: Φίνος Φιλμ

Ηθοποιοί: Τζένη Καρέζη, Αλέκος Αλεξανδράκης, Διονύσης Παπαγιαννόπουλος, Λιλή Παπαγιάννη, Ελένη Ζαφειρίου

Λίγα λόγια για την ταινία.

Η Λίλα Βασιλείου είναι μία νέα γυναίκα, δυναμική, έξυπνη και μορφωμένη, η οποία τοποθετείται ως αντικαταστάτρια στη θέση του διευθυντή σε μία μεγάλη κατασκευαστική εταιρεία. Εκεί συναντά τον Αλέκο Σαμιωτάκη, έναν από τους υπομηχανικούς της εταιρίας. Όλοι οι υπάλληλοι του γραφείου την αντιμετωπίζουν με απόλυτο σεβασμό. Ο Αλέκος, λάτρης του γυναικείου φύλλου και θεωρώντας πως η Λίλα είναι καινούρια γραμματέας, της ρίχνεται μέχρι που συνειδητοποιεί ποια ακριβώς είναι η θέση της και προσπαθεί να κρατήσει τους τύπους. Ένα ερωτικό ενδιαφέρον όμως έχει ξυπνήσει και από τις δύο πλευρές. Η Λίλα με τη βοήθεια της ξαδέρφης της, Αθηνάς, επιχειρεί να "πετάξει" από πάνω της τη σοβαρότητα και την αυστηρότητα που έχει ως άνθρωπος αλλά και ως διευθύντρια και να γίνει λίγο πιο θηλυκή ώστε να κινήσει το ενδιαφέρον του Αλέκου. Προσπαθεί να έρθει λίγο πιο κοντά σε αυτό που πιστεύει ότι προκαλεί έλξη σε εκείνον κρίνοντας από τη κοπέλα(Βίκυ) που μέχρι τότε είχε. Από την άλλη, ο Αλέκος έχει αποφασίσει να αφήσει πίσω την τρελή και χωρίς ιδιαίτερο νόημα

ερωτική του ζωή και να στραφεί σε γυναίκες πιο ώριμες. Σε ένα πάρτι που διοργανώνει ο ναύαρχος Γελεβουρδέζος και στο οποίο είναι καλεσμένο όλο το προσωπικό της εταιρίας αλλά και το πρώην κορίτσι του Αλέκου, η Λίλα με τη βοήθεια του αλκοόλ επιδίδεται σε "τρέλες" προσπαθώντας να δείξει στους υπαλλήλους αλλά κυρίως στον Αλέκο ότι διακρίνεται και αυτή από θηλυκότητα, νάζι και τσαχπινιά. Το γλέντι καταλήγει σε καβγά ανάμεσα στον Αλέκο και το Γιάγκο για τα μάτια της Λίλας. Την επόμενη μέρα στην εταιρία το πρώτο θέμα συζήτησης είναι το πάρτι και οι επιδόσεις της διευθύντριας. Όταν Λίλα και Αλέκος συναντιούνται στο γραφείο ομολογούν αμφότεροι τον έρωτά τους.

Ανάλυση ταινίας.

Στη συγκεκριμένη ταινία παρουσιάζεται η θέση της γυναίκας ως επαγγελματίας στην ελληνική πραγματικότητα της δεκαετίας του '60. Μία από τις λίγες περιπτώσεις στον ελληνικό κινηματογράφο της εποχής που η γυναίκα εμφανίζεται σε θέση ισχύος στον εργασιακό της χώρο. Το γεγονός ότι μίανεαρή κοπέλα καταφέρνει να εισχωρήσει και να διακριθεί σε έναν απολύτως ανδροκρατούμενο για εκείνη την εποχή επαγγελματικό χώρο, και μάλιστα με την αξία της, είναι σαφώς το πιο ρηξικέλευθο στοιχείο του σεναρίου. Η Λίλα κερδίζει μία θέση που εκείνη την εποχή θεωρείται αφύσικο να καταλαμβάνεται από μία γυναίκα. Ο υπομηχανικός Αλέκος, δε διανοείται ότι υπάρχει η παραμικρή περίπτωση μία γυναίκα να βρίσκεται σε μία τέτοια θέση.

Αυτός είναι και ο λόγος της παρανόησης από πλευράς του Αλέκου καθώς πιστεύει ότι απευθύνεται σε κάποια καινούρια γραμματέα ενώ στην πραγματικότητα έχει μπροστά του την αντικαταστάτρια του διευθυντή. Αυτό συμβαίνει καθώς στο πλαίσιο της κατανομής των έμφυλων ρόλων στη συγκεκριμένη εποχή θεωρείται φυσιολογικό η θέση μιας γυναίκας στο χώρο εργασίας να είναι αυτή της γραμματέως ή κάποιας βοηθητικής. Θεωρείται δεδομένο και φυσικό τη θέση ιθύνοντος να την κατέχει άντρας. Πρόκειται για μεγάλη ανατροπή και σε σχέση με την ταινία αλλά και σε σχέση με την εποχή, μία θέση ψηλά στην ιεραρχία να αντικαθίσταται από γυναίκα. Αποτελεί ρήξη στο πατριαρχικό κατεστημένο.

Ωστόσο, η θέση της Λίλας στην εταιρία ως διευθύντρια είναι προσωρινή. Κατά την απουσία του «άνδρα» η «γυναίκα» μπορεί να τον αντικαταστήσει. Δε νομιμοποιείται όμως να «πάρει τη θέση» του άντρα, παρά μόνο να «είναι στη θέση του». Ακόμη και η ίδια η Λίλα υποβιβάζει τον εαυτό της καθώς θεωρεί ότι η αναγνώριση και ο θαυμασμός προς το πρόσωπό της λόγω της μόρφωσης και του επαγγελματικού της κύρους είναι γνωρίσματα που κανονικά αποδίδονται μόνο στους άντρες. (Κοσμά, 2007). Με αυτόν τον τρόπο σκέψης τονίζει την προβληματική πραγματικότητα της εποχής που θέλει τη γυναίκα κατώτερη, επαγγελματικά τουλάχιστον, του άντρα.

-Η γυναίκα σε σχέση με τις υπόλοιπες γυναίκες στον ίδιο εργασιακό χώρο.

Η Λίλα, στην ταινία, παρουσιάζεται και αντικαθιστά τον καθηγητή της στη θέση του διευθυντή. Έχουμε λοιπόν μία γυναίκα σε θέση ισχύος που καλείται να διατηρήσει ισορροπίες και σε επίπεδο εργασίας αλλά και σε σχέση με τους υφισταμένους της. Και όλο αυτό έχοντας σε πρώτο πλάνο το γεγονός ότι πρόκειται για μία γυναίκα σε έναν χώρο ανδροκρατούμενο. Εκ των πραγμάτων τοποθετείται απέναντι από τις άλλες γυναίκες καθώς πρόκειται για την προϊσταμένη τους. Η Λίλα διατηρεί ένα προφίλ αυστηρό και άκρως επαγγελματικό με αποτέλεσμα να μην αφήνει πολλά περιθώρια προσέγγισής της. Εμπνέει το σεβασμό τόσο στον τρόπο που διοικεί όσο και στον τρόπο που την αντιμετωπίζει το προσωπικό. Οι γυναίκες της εταιρίας κρατούν μία απόσταση από εκείνη, με σεβασμό προς το πρόσωπό της, όπως επιβάλλεται άλλωστε λόγω της θέσης της. Ωστόσο δε λείπει κάποιες φορές και η ειρωνεία όταν απευθύνονται στο όνομά της (μετά τη βραδιά στο πάρτι του ναύαρχου όπου η Λίλα στην προσπάθειά της να κεντρίσει το ενδιαφέρον του Αλέκου εξωτερικευσε μία πτυχή της πιο αλέγγρα).

-Η γυναίκα σε σχέση με τους άντρες στον ίδιο εργασιακό χώρο.

Το ίδιο αποστασιοποιημένη είναι και η στάση των αντρών απέναντι στην καινούρια διευθύντρια. Ο Αλέκος δε διανοείται καν ότι μία γυναίκα μπορεί να κατέχει τη θέση του διευθυντή. Από τη στιγμή όμως που γίνεται γνωστός ο ρόλος της στην εταιρία όλοι οι άντρες υφιστάμενοι την αντιμετωπίζουν με τον δέοντα σεβασμό. Χαρακτηριστική είναι η ατάκα που αναφέρει η Λίλα στην Αθηνά ότι ένας από τους υπαλλήλους, αρνείται να καπνίσει μπροστά της καθώς ούτε μπροστά στον καθηγητή κάπνιζε.

-Ερωτικές, φιλικές σχέσεις στον εργασιακό χώρο.

Η Λίλα από την πρώτη στιγμή που μπαίνει στην εταιρία εμφανίζεται αυστηρή, συγκεντρωμένη στο ρόλο που της έχει ανατεθεί χωρίς καμία παρέκκλιση. Δεν αφήνει περιθώριο σε κανένα αρσενικό του γραφείου να την προσεγγίσει με τρόπο διαφορετικό πέραν αυτού που αρμόζει ανάμεσα σε προϊστάμενο και υφιστάμενο. Η ίδια απέχει παρασάγγας από το γυναικείο πρότυπο που θέλει τις γυναίκες να κερδίζουν το ενδιαφέρον του άντρα με τονισμένη θηλυκότητα, νάζια και τσαχπινιές. Αντιθέτως πρόκειται για μία γυναίκα χωρίς ψήγμα θηλυκότητας (*Λίλα: «Ωρες ώρες αισθάνομαι σαν να μου φτυρώνει ένα μούσι, σαν αυτό που είχαν οι παλιοί καθηγητές...»*). Ιδιαίτερα στον επαγγελματικό χώρο σχεδόν αποποιείται το ρόλο της γυναίκας. Και παρ' όλο που συγκεντρώνει το θαυμασμό των αντρών του γραφείου, δε θεωρεί ότι γίνεται ερωτικά επιθυμητή. Υπάρχει εδώ κάτι το οξύμωρο. Ενώ η Λίλα θέλει να νιώσει θελκτική, η ίδια σαμποτάρει τον εαυτό της με τον τρόπο που συμπεριφέρεται και αντιμετωπίζει τους άντρες. Αποτέλεσμα των παραπάνω να καθίσταται τρομερά δύσκολη οποιαδήποτε ερωτική προσέγγιση από πλευράς αντρών. Ακόμη και όταν ο ναύαρχος προσπαθεί να το κάνει, εκείνη τον αποθαρρύνει και μάλιστα όχι με ιδιαίτερα διακριτικό τρόπο. Ωστόσο μέσα στο εργασιακό περιβάλλον εκείνη ερωτεύεται τον γοητευτικό υφιστάμενό της, χωρίς να εκφράζει ουδεμία στιγμή στο γραφείο το ενδιαφέρον της.

Σε φιλικό επίπεδο, οι σχέσεις της Λίλας με το υπόλοιπο προσωπικό της εταιρίας είναι ανύπαρκτες. Η Λίλα είναι μία γυναίκα που, απ' ό,τι φαίνεται σε όλη τη διάρκεια της ταινίας, δεν ενδιαφέρεται καθόλου να αναπτύξει μία πιο θερμή ή και φιλική σχέση με κανέναν από το επαγγελματικό της περιβάλλον. Είναι αφοσιωμένη στο στόχο της που δεν είναι άλλος από το να διοικήσει την εταιρία με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Ακόμη και τη μία και μοναδική φορά που τη βλέπουμε να έρχεται λίγο πιο κοντά με τους υπόλοιπους, αυτό γίνεται μόνο και μόνο για να πλησιάσει τον ερωτικό της στόχο, τον Αλέκο, και μάλιστα έπειτα από την έντονη παρότρυνση της Αθηνάς.

"Μοντέρνα Σταχτοπούτα"

Μία ταινία στην οποία παρουσιάζεται η γυναίκα στον εργασιακό της χώρο είναι η "Μοντέρνα Σταχτοπούτα". Η γυναίκα σε αναζήτηση εργασίας για λόγους βιοπορισμού.

Τίτλος: "Μοντέρνα Σταχτοπούτα"

Είδος: Αισθηματική

Σκηνοθεσία: Αλέκος Σακελλάριος

Σενάριο: Αλέκος Σακελλάριος

Διάρκεια: 107'

Έτος: 1965

Εισιτήρια: 446.961

Φωτογραφία: Νίκος Γαρδέλης

Μουσική σύνθεση: Σταύρος Ξαρχάκος

Εταιρία παραγωγής: Δαμασκηνός-Μιχαηλίδης

Ηθοποιοί: Αλίκη Βουγιουκλάκη, Δημήτρης Παπαμιχαήλ, Σταύρος Ξενίδης, Άρης Μαλλιαγρός, Χρήστος Πάρλας, Δέσποινα Νικολαΐδου, Αθανασία Μουστάκα, Κώστας Δούκας

Η Κατερίνα Πιερή είναι μία νεαρή κοπέλα η οποία ζει με τα τρία αδέρφια της και τη γιαγιά της. Είναι μία πολύ ικανή δακτυλογράφος η οποία ψάχνει πεγνωσμένα εργασία καθώς με την πενιχρή σύνταξη που της άφησε ο πατέρας της μετά το θάνατό του δυσκολεύεται να αντεπεξέλθει στις οικογενειακές της υποχρεώσεις. Κάποια στιγμή και ενώ βρίσκεται στο δρόμο προς αναζήτηση, πληροφορείται ότι έχει μείνει κενή η θέση της ιδιαίτερης γραμματέως του διευθυντή σε μία μεγάλη εταιρία πετρελαίων.

Με την επιμονή και τη σπιρτάδα της καταφέρνει να φτάσει στον ίδιο το διευθυντή και να διεκδικήσει τη θέση. Ο Αλέξης, ο νεαρός και πολύ αφοσιωμένος στην εταιρία διευθυντής, προσπαθεί να τη διώξει, στη συνέχεια όμως αντιλαμβανόμενος τις ικανότητες, τις γνώσεις και την αγάπη της για τη δουλειά της προσφέρει τη θέση και μάλιστα με έναν αρκετά γενναιόδωρο μισθό. Σε ένα επαγγελματικό ταξίδι στη Ρώμη η συμπάθεια και η εκτίμηση προς την Κατερίνα θα εξελιχθούν σε έρωτα και στο πρόσωπό της θα βρει τη δική του μοντέρνα σταχτοπούτα.

Ανάλυση ταινίας.

Στην ταινία "Μοντέρνα Σταχτοπούτα" παρατηρούμε δύο διαφορετικά μοτίβα γυναικείας εργασίας. Από τη μία βλέπουμε τη Μαίρη, την ιδιαίτερα γραμματέα του Αλέξη την οποία και απολύει στα πρώτα κιόλας λεπτά της ταινίας. Η Μαίρη είναι μία γυναίκα που φαίνεται να μην αντιμετωπίζει ιδιαίτερο βιοποριστικό πρόβλημα αφού όταν ο Αλέξης την απολύει μοιάζει να μην επηρεάζεται σχεδόν καθόλου. Φέρνει στο προσκήνιο ένα πρότυπο γυναίκας που προκειμένου να συγκινήσει και να κατακτήσει έναν άντρα φτάνει σε σημείο να βάλει και την εργασία της σε δεύτερη μοίρα. Προκλητική απέναντι στο διευθυντή της, επιδεικνύει τα σωματικά της κάλλη, φοράει έντονο άρωμα και αφήνει ερωτικά υπονοούμενα. Η επαγγελματική της ανεπάρκεια φανερώνεται όταν ο Αλέξης παρατηρεί τα πολλά ορθογραφικά της λάθη. Χαρακτηριστική είναι η ατάκα του λίγο πριν της ανακοινώσει ότι δεν ανήκει πλέον στο προσωπικό της εταιρίας. (Αλέξης: « Προσπαθώντας να πετύχετε σαν γυναίκα, χρεοκοπήσατε σαν υπάλληλος»).

Στον αντίποδα έχουμε την Κατερίνα, η οποία αναγκάζεται να βρει άμεσα εργασία προκειμένου να εξασφαλίσει τα προς το ζην. Νέα, έξυπνη, δυναμική, ευσυνείδητη, εργατική. Ένα πρότυπο γυναίκας που συναντούμε στον παλιό ελληνικό κινηματογράφο στις περιπτώσεις που το να βγει στην αγορά εργασίας αποτελεί μονόδρομο για λόγους βιοποριστικούς. Μοναδικός στόχος της Κατερίνας είναι το να ανταπεξέλθει στις επαγγελματικές της υποχρεώσεις ώστε να φανεί αντάξια της εμπιστοσύνης που έδειξε στο πρόσωπό της ο εργοδότης της. Και πολύ σύντομα αποδεικνύεται το δεξί του χέρι.

Ο Αλέξης στην αρχή της ταινίας εκφράζει ένα σνομπισμό ως προς τη γυναικεία εργασία. Παρόλο που στην εταιρία του συναντούμε αρκετές γυναίκες σε διάφορα πόστα(καμία βέβαια δεν παρουσιάζεται να κατέχει υψηλόβαθμη θέση) χρησιμοποιεί ατάκες με τις οποίες τις υποτιμά ξεκάθαρα ως εργαζόμενες (Αλέξης: «Κύριε Χαραλαμπίδη, απόψε είπαμε ότι θα κάτσουμε να δουλέψουμε. Οι γυναίκες λοιπόν μας είναι άχρηστες»), («...για μένα οι γυναίκες είναι ανύπαρκτες ως τις πέντε που τελειώνουν οι εργάσιμες ώρες...»). Η πρόσληψη της Κατερίνας ωστόσο και το γεγονός ότι στην πορεία φαίνεται να του γίνεται απαραίτητη, φανερώνουν ότι έχει αρχίσει να εκτιμά τη γυναικεία παρουσία στην εργασία.

-Η γυναίκα σε σχέση με τις υπόλοιπες γυναίκες στον ίδιο εργασιακό χώρο.

Στη συγκεκριμένη ταινία η πρωταγωνίστρια και γραμματέας του Αλέξη αλλά και η πρώην ιδιαίτερα του δεν έρχονται καθόλου σε επαφή με τις υπόλοιπες γυναίκες της εταιρίας. Από το ξεκίνημα έως και το τέλος δε συναντούμε πουθενά καμία συναναστροφή με άλλες γυναίκες.

-Η γυναίκα σε σχέση με τους άντρες στον ίδιο εργασιακό χώρο.

Σε αντίθεση με την ανύπαρκτη παρουσία σχέσεων ανάμεσα στην Κατερίνα και τη Μαίρη με τις υπόλοιπες γυναίκες στην εταιρία, με το αντίθετο φύλλο υπάρχει μεγαλύτερη τριβή. Η Μαίρη αποχωρεί

πολύ νωρίς από την εταιρία οπότε δε μπορούμε να σχηματίσουμε άποψη όμως η Κατερίνα εκτός από τον Αλέξη αναπτύσσει σχέσεις και με τους άλλους τρεις άντρες που βρίσκονται επαγγελματικά στο πλευρό του και παρουσιάζονται στην ταινία. Τον αδελφό του, τον Ντίνο, τον κ. Χαραλαμπίδη και τον κ. Τριάδη. Με την εργατική της ευσυνειδησία και τις ικανότητες της, κερδίζει την εκτίμησή τους.

-Ερωτικές, φιλικές σχέσεις στον εργασιακό χώρο.

Η Μαίρη από τα λίγα λεπτά που εμφανίζεται στην ταινία κάνει ξεκάθαρο ότι αυτό που επιδιώκει από τον εργοδότη της είναι η ερωτική σχέση. Τον φλερτάρει χωρίς κανέναν ενδοιασμό και είναι έτοιμη να ενδώσει σε ένα ερωτικό του κάλεσμα χωρίς δεύτερη σκέψη ακόμη και αν ρισκάρει τη θέση της στην εταιρία. Από την άλλη ο Αλέξης έχει στα αλήθεια γοητευτεί από τη γραμματέα του κάτι που προτιμάει να το κάνει γνωστό αφού πρώτα ξεκαθαρίσει την υπάρχουσα κατάσταση. Προχωράει, λοιπόν, στην απόλυσή της, αφού έτσι κι αλλιώς δεν είναι ικανοποιημένος από την απόδοσή της και τη φλερτάρει και εκείνος εκφράζοντας πλέον χωρίς δισταγμό τις σκέψεις του.

Η Κατερίνα είναι μία όμορφη γυναίκα. Συνδυάζει την εντυπωσιακή εξωτερική εμφάνιση με την εργατικότητα και τον επαγγελματισμό. Είναι αφοσιωμένη στη δουλειά της, χωρίς να εκφράζεται κάποιο ερωτικό ενδιαφέρον από πλευράς της στο χώρο εργασίας παρά μόνο προς το τέλος του ταξιδιού της στη Ρώμη. Οι άντρες της εταιρίας, ο Ντίνο και ο κ. Τριάδης, που συνοδεύουν τον Αλέξη και την Κατερίνα στο επαγγελματικό τους ταξίδι στη Ρώμη, δείχνουν εμφανώς την έλξη που αμφότεροι αισθάνονται για την Κατερίνα. Οι φιλοφρονήσεις προς το πρόσωπό της πολλές και η έκφραση θαυμασμού τους μεγάλη. Ο Αλέξης σε αυτό το ταξίδι ανακαλύπτει μέσα από διάφορες συγκυρίες και τη “γυναικεία φύση” της γραμματέως του, την οποία μέχρι τότε δεν είχε προσέξει. Η εκτίμησή του για την Κατερίνα θα εξελιχθεί σε έρωτα διαπιστώνοντας πλέον ότι συνδυάζει την επαγγελματική σπιρτάδα με την θηλυκότητα.

Στην ταινία αυτό που υπερισχύει είναι το ερωτικό στοιχείο. Σε φιλικό επίπεδο δε θα λέγαμε ότι γίνεται κάποια αναφορά. Θα μπορούσαμε ωστόσο να πούμε ότι παρόλο που η προσέγγιση της Κατερίνας από τον Ντίνο και τον κ. Τριάδη στη Ρώμη είναι καθαρά ερωτική, η Κατερίνα φαίνεται να αισθάνεται μία φιλική οικειότητα για τους δύο. Αυτό βέβαια δε σημαίνει ότι δημιουργείται κάποια ουσιαστική φιλική σχέση ώστε να αναλυθεί εκτενέστερα.

-Σύγκριση ταινιών.

Στις δύο παραπάνω ταινίες μιλάμε για δύο διαφορετικές περιπτώσεις γυναικείας παρουσίας στο χώρο εργασίας με κάποια κοινά σημεία. Πρόκειται για δύο γυναίκες που έχουν βγει στην αγορά εργασίας σε μία εποχή που τις προτιμά στο σπίτι και στην οικογένεια. Στην ταινία "Δεσποινίς διευθυντής" η Λίλα είναι μία γυναίκα με ανώτερες σπουδές στο πολυτεχνείο και πτυχίο μηχανικού. Αντικαθιστά τον καθηγητή της και καταλαμβάνει τη θέση του σε μία μεγάλη εταιρία. Μία γυναίκα σε υψηλόβαθμη θέση, διευθυντική, η οποία, είναι βεβαίως και σαν χαρακτήρας σοβαρή και μετρημένη, πρέπει όμως να διατηρήσει και το κύρος που αρμόζει στη συγκεκριμένη θέση πράγμα που την κάνει να αντιμετωπίζεται πολλές φορές σαν άντρας. Από την άλλη στην ταινία "Μοντέρνα σταχτοπούτα" συναντούμε την Κατερίνα που έχει βγει στην αγορά εργασίας αλλά οι σπουδές της είναι κατώτερες οπότε και η θέση της ως γραμματέας δεν έχει τις ίδιες απαιτήσεις. Και οι δύο πρέπει να αποδείξουν ότι είναι ικανές να βρίσκονται στις θέσεις που κατέχουν. Στην περίπτωση της Λίλας, μία γυναίκα έχει εισχωρήσει σε έναν ανδροκρατούμενο επαγγελματικό χώρο, πράγμα ασυνήθιστο και που απέχει πολύ από τα πατριαρχικά πρότυπα της εποχής. Η Κατερίνα στην αρχή αμφισβητείται αφού η θεώριά του εργοδότη της είναι ότι οι γυναίκες είναι περιττές τελικά στην εργασία. Πρέπει και εκείνη να αποδείξει την αξία της και ως εργαζόμενη αλλά και ως γυναίκα που εργάζεται.

Και στις δύο ταινίες προάγεται η γυναικεία εργασία, ακόμη και αν προβάλλονται τα προβλήματα που αντιμετωπίζει το μεγαλύτερο ποσοστό των γυναικών που εργάζεται. Προβλήματα που ενώ οι εποχές αλλάζουν πολλά από αυτά παραμένουν υπαρκτά έστω και σε μειωμένο βαθμό.

Λίγα λόγια για το σενάριο.

Το σενάριο "Τρικυμία εν γραφείω" γράφτηκε προκειμένου να αναδείξει τις επαγγελματικές και προσωπικές σχέσεις που δημιουργούνται στο εργασιακό περιβάλλον μέσα από ένα πρίσμα κωμικό. Φυσικά, κομμάτι του επαγγελματικού κόσμου αποτελεί και η εργαζόμενη γυναίκα που μας έχει απασχολήσει στη συγκεκριμένη εργασία. Οι πρωταγωνιστές είναι μέλη μιας μεγάλης ομάδας, της πιο δυναμικής, στο χώρο των τηλεοπτικών παραγωγών. Η εργασία τους αποτελεί προέκταση του οικογενειακού τους περιβάλλοντος και μέσα σε αυτό το περιβάλλον, όπως και σε κάθε άλλο, καλούνται να δώσουν το καλύτερο του εαυτού τους προκειμένου να ανταπεξέλθουν στις απαιτητικές καταστάσεις και σε πολλές περιπτώσεις ακόμη και να επιβιώσουν. Εκεί λοιπόν, στο χώρο εργασίας, αναδεικνύονται οι διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ διαφορετικών ανθρώπων και ξεδιπλώνονται πολλά από τα στοιχεία του χαρακτήρα τους. Στα στούντιο, που αποτελούνται από τα πλατό και τα γραφεία της εταιρίας, συνυπάρχουν άνθρωποι της παραγωγής και συντελεστές των προγραμμάτων οι οποίοι παλεύουν καθημερινά για την επίτευξη των υψηλών νούμερων τηλεθέασης και τη νίκη απέναντι στους αντιπάλους.

Η Next Generation Studios είναι μία από τις μεγαλύτερες εταιρίες τηλεοπτικών παραγωγών της χώρας. Σε ένα από τα στούντιο που νοικιάζει η εταιρία, η εργασιακή καθημερινότητα κυλά σχεδόν φυσιολογικά. Η θέση του υπεύθυνου οργάνωσης παραγωγής, του ανθρώπου που έχει την επίβλεψη όλων των παραγωγών που γυρίζονται στο συγκεκριμένο στούντιο, έχει χηρέψει και όλοι στο γραφείο αναμένουν να δουν ποιος θα είναι ο νέος υπεύθυνος. Ο Στράτος όντας από τους παλαιότερους στην εταιρία θεωρεί σίγουρο ότι η θέση είναι δική του. Πιστεύει ότι δικαιωματικά την αξίζει. Στους διαδρόμους του γραφείου συχνότερο θέμα συζήτησης είναι αυτό. Ο "μεγάλος", ο ιδιοκτήτης της εταιρίας καλεί το Στράτο στο γραφείο του για να του ανακοινώσει ότι έχει προχωρήσει σε μία τεράστια συνεργασία. Μία μεγάλη επιτυχία για την εταιρία. Κατάφερε να "κλέψει" και να εντάξει στο δυναμικό της στη θέση του υπεύθυνου παραγωγών την Τάνια, την υπεύθυνη του αντίπαλου δέους της εταιρίας. Ένα πρόσωπο που είναι γνωστό για τον ιδιόρρυθμο χαρακτήρα του και όχι ιδιαίτερα αγαπητό στους συνεργάτες του. Ο Στράτος χάνει τη γη κάτω απ τα πόδια του και ο εκνευρισμός του είναι μεγάλος. Εκτός από την απογοήτευσή του σκέφτεται τον οίκτο στα πρόσωπα κάποιων συνεργατών του αλλά και την ευχαρίστηση που θα νιώσουν κάποιοι άλλοι. Στόχος του από εδώ και πέρα να υπονομεύσει την Τάνια και να τη βγάλει από το παιχνίδι, χωρίς φυσικά εκείνη να καταλάβει τίποτα. Η επιλογή της Τάνιας όμως έχει επιπτώσεις και στους υπόλοιπους συνεργάτες καθώς κάποιοι από αυτούς κάτι περίμεναν από το Στράτο και την υποτιθέμενη νέα του θέση. Η άφιξη του ταρασσειτα νερά και προκαλεί ανασφάλειες και νέες κόντρες. Η Αντιγόνη που είχε προσεγγίσει το Στράτο και πίστευε πως τον έχει πείσει να αναλάβει την αρχισυνταξία της εκπομπής που χρόνια ποθούσε μένει μετέωρη, ενώ η Ισμήνη που γνωρίζει από παλιά την Τάνια σχεδιάζει ήδη την εξόντωση της Αντιγόνης. Ο Άλκης και Αθηνά ταραζούνται καθώς η σχέση τους κινδυνεύει να αποκαλυφθεί, κάτι που δεν το θέλουν σε καμία περίπτωση. Και όλα αυτά με φόντο την ένταση, τον ανταγωνισμό και το εκρηκτικό κλίμα που επικρατεί στον τηλεοπτικό χώρο πάντα υπό ένα πρίσμα χιουμοριστικό και καυστικό.

-Η γυναίκα και η γυναικεία εργασία.

Στο συγκεκριμένο σενάριο η γυναικεία εργασία παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο. Οι εργαζόμενες γυναίκες στο χώρο της εταιρίας παραγωγής όπου διαδραματίζεται η ιστορία είναι πολλές και σε διαφορετικά πόστα και βαθμίδες. Γυναίκες ελεύθερες, παντρεμένες, χωρισμένες, νέες ή πιο ώριμες. Όλες μορφωμένες, δυναμικές, ανεξάρτητες. Όλοι οι γυναικείοι χαρακτήρες της σειράς μου έχουν δομηθεί και αναπτυχθεί με βάση το πρότυπο γυναίκας που επικρατεί στην εποχή μας. Η γυναίκα του 21ου αιώνα είναι μία γυναίκα η οποία έχει απεγκλωβιστεί από τα στερεοτυπικά καλούπια που επικρατούσαν τον προηγούμενο αιώνα και στα οποία τις είχε εγκλωβίσει η πατριαρχική κοινωνία. Είναι ανεξάρτητη, υπεύθυνη για τη ζωή και τις επιλογές της, έχοντας και αυτή αδυναμίες και υποστηρίζοντας το σωστό και το λάθος της. Έχει κερδίσει το χώρο της στο επάγγελμα που η καθεμιά ακολουθεί και στέκεται ισότιμα δίπλα στους άντρες στηρίζοντας τη θέση και την καριέρα της. Γενικά, οι πρωταγωνίστριες στο "Τρικυμία εν γραφείω" έχουν όλα τα χαρακτηριστικά που συγκεντρώνουν οι γυναίκες σήμερα σε συνδυασμό με μία μοναδικότητα που τις κάνει ξεχωριστές.

Η προσέγγιση των γυναικείων ρόλων είναι κωμική. Αυτό που επιδιώκω είναι να τονίσω τα μειονεκτήματα που μπορεί να έχουν οι γυναίκες ως χαρακτήρες αλλά και τα πρωτερήματά τους ακόμη, ώστε να δοθεί μία κωμική διάσταση σε αυτές, ως οντότητες, και κατ' επέκταση στο σύνολο του σεναρίου. Σε αντίθεση με αυτό που συμβαίνει συνήθως στην κωμωδία, δηλαδή οι γυναικείοι χαρακτήρες να χάνουν τη θηλυκότητά τους προκειμένου να προκαλέσουν το γέλιο, εδώ οι γυναίκες διατηρούν τα θηλυκά χαρακτηριστικά τους, πορεύονται με αυτά και αυτά χρησιμοποιούνται για την επίτευξη του κωμικού.

Ο χώρος της τηλεόρασης, ως γνωστόν, είναι ένας χώρος σκληρός που απαιτεί γερό στομάχι και πολύχρονο εργασίας. Ξεκινώντας από την Αθηνά που βρίσκεται στη χαμηλότερη βαθμίδα επαγγελματικά και προχωρώντας στις Έλενα, Αντιγόνη και Ισμήνη μιλάμε για γυναίκες ανεξάρτητες οικονομικά πουη εργασία τους παίζει σημαντικό ρόλο στη ζωή και την καθημερινότητά τους. Πρόκειται για γυναίκες σύγχρονες που ζουν και δρουν σύμφωνα με το πρότυπο που επικρατεί στην εποχή που διανύουμε. Όλες αντιπροσωπεύουν την κάθε γυναίκα του σήμερα που βιοπορίζεται από την εργασία της, παλεύει για την επαγγελματική της καταξίωση, προσπαθεί να ανταπεξέλθει σε όλους τους ρόλους της ζωής της. Η Αθηνά διατηρεί κρυφό δεσμό με τον Άλκη και θα κάνει τα πάντα για να μη γίνει αυτό αντιληπτό. Δεν την απασχολεί η διαφορά ηλικίας ανάμεσα τους(είναι 8 χρόνια μεγαλύτερή του) και διεκδικεί τον άνθρωπό της με κάθε τρόπο. Η Έλενα, είναι μία γυναίκα με πολλαπλό ρόλο. Σύζυγος, μητέρα, επαγγελματίας. Συνδυάζει άψογα την οικογενειακή ζωή με την εργασία της όπως το μεγαλύτερο ποσοστό των γυναικών της εποχής μας. Η γυναίκα της διπλανής πόρτας, η μητέρα μας, η φίλη μας. Η Ισμήνη και το αντίπαλον δέος της η Αντιγόνη, είναι αυτές που κάνουν και την περισσότερη "φασαρία" στο γραφείο και προκαλούν συγκρούσεις και εντάσεις. Και οι δύο έχουν τις ίδιες επαγγελματικές βλέψεις με αποτέλεσμα να βρίσκονται σε μία μόνιμη κόντρα. Ο ανταγωνισμός στην εργασία είναι χαρακτηριστικό και ανδρικό και γυναικείο. Οι γυναίκες του σήμερα όχι απλά έχουν μπει δυναμικά ακόμη και σε ανδροκρατούμενους και μέχρι πριν λίγα χρόνια απροσπέλαστουςγι αυτές επαγγελματικούς χώρους, αλλά έχουν εδραιώσει τη θέση τους, έχουν γίνει απαραίτητες καιστέκονται με σθένος απέναντι στον υψηλό ανταγωνισμό.

Η Τάνια είναι αυτή που έρχεται στην εταιρία εκ των υστέρων καταλαμβάνοντας τη θέση του υπεύθυνου οργάνωσης παραγωγής. Τη θέση που όλοι πίστευαν, και κυρίως ο Στράτος, ότι προορίζεται γι αυτόν. Μία γυναίκα στα πενήντα, χωρισμένη, αρέσκειται στο να κάνει σεξ με νεότερους άντρες τους οποίους βρίσκει μέσα από site γνωριμιών. Μία εικόνα γυναίκας(μεγαλύτερη με μικρότερο άντρα) που συναντάται όλο και συχνότερα τα τελευταία χρόνια. Απενοχοποιημένη, δυναμική και στηρίζοντας τις επιλογές της. Η συγκεκριμένη είναι μία επαγγελματίας με τρομερή εμπειρία και πολλά χρόνια προϋπηρεσίας στο χώρο της παραγωγής. Απ' ότι και η ίδια αναφέρει, έχει υποστεί άσχημες και ρατσιστικές συμπεριφορές στα τόσα χρόνια πορείαςκαι κυρίως από άντρες (Ισμήνη: «Και θα σου πω και κάτι ακόμη. Μεγαλύτερος εχθρός της γυναίκας στον εργασιακό χώρο είναι ο άντρας.»). Η Ισμήνη είναι γνωστή στο χώρο της παραγωγής. Έχει αποδειξει την αξία και τις ικανότητές της γι' αυτό και έχει επιλεγθεί για μία από τις πιο υπεύθυνες θέσεις στην εταιρία. Το γεγονός ότι ανατίθεται σε μία γυναίκα μία θέση τόσο ψηλά στην ιεραρχία φανερώνει αυτό για το οποίο έγινε λόγος παραπάνω. Ότι οι γυναίκες στον 21ο αιώνα έχουν εισχωρήσει στον ανδροκρατούμενο χώρο των επιχειρήσεων, καταλαμβάνουν καίριες θέσεις και στέκονται ισότιμα δίπλα στους άντρες.

-Η γυναίκα σε σχέση με τις υπόλοιπες γυναίκες στον ίδιο εργασιακό χώρο.

Στο σενάριο "Τρικυμία εν γραφείο" οι σχέσεις των γυναικών μεταξύ τους είναι "επεισοδιακές" και αποτελούν ένα από τα κεντρικά σημεία του σεναρίου. Οι γυναικείοι χαρακτήρες είναι έτσι δομημένοι ώστε να δημιουργούν καταστάσεις που θα προωθούν τη δράση και θα προκαλούν το γέλιο. Η γυναικεία αλληλεγγύη δεν είναι πάντα δεδομένη μεταξύ τους. Όπως ειπώθηκε παραπάνω ο χώρος της τηλεόρασης είναι σκληρός και ιδιαίτερα απαιτητικός. Οι ίντριγκες και οι δολοπλοκίες είναι στοιχεία που θα συναντηθούν συχνά στο συγκεκριμένο σενάριο αφού και ο χώρος όπου διαδραματίζεται η ιστορία μου είναι εύφορος γι αυτό, αλλά και η ίδια η κωμωδία καταστάσεων, σαν είδος, τα χρησιμοποιεί συνεχώς προκειμένου να προκληθεί το γέλιο και οι κωμικές αντιδράσεις των χαρακτήρων.

Έτσι λοιπόν οι γυναίκες αναπτύσσουν μεταξύ τους σχέσεις με διαφορετικά χαρακτηριστικά. Φιλικές, αμιγώς επαγγελματικές, σχέσεις μίσους. Η Τάνια, που κάθεται και στην κεφαλή της οργάνωσης της

εταιρίας, έχει δημιουργήσει, τουλάχιστον προς το παρόν, ουδέτερες έως και όχι ιδιαίτερα θερμές σχέσεις με το γυναικείο προσωπικό. Μοναδική εξαίρεση η Ισμήνη, η οποία αποτελεί παλιά γνωριμία της Τάνιας και μεταξύ τους υπάρχει μία ήδη χτισμένη σχέση. Βέβαια, ενίοτε, και οι δύο πλευρές χρησιμοποιούν αυτή τη σχέση για να εξυπηρετήσουν τα συμφέροντά τους.

Η σχέση ανάμεσα στην Αντιγόνη και στην Ισμήνη, δύο γυναίκες με έντονο το στοιχείο του ανταγωνισμού, είναι μία σχέση μίσους. Έχουν και οι δύο τις ίδιες επαγγελματικές βλέψεις με αποτέλεσμα να καταλήγουν μόνιμα σε συγκρούσεις και ομηρικούς καυγάδες μεταξύ τους. Η Έλενα που αντιπροσωπεύει τη φωνή της λογικής στο γραφείο και η άποψή της είναι πάντα υπολογίσιμη, έχει αναπτύξει μία καλή σχέση με όλες τις γυναίκες του προσωπικού διατηρώντας όμως πάντα μία απόσταση. Η Αθηνά, είναι ένας χαρακτήρας που δε δημιουργεί εντάσεις ούτε συμμετέχει σε αυτές που δημιουργούνται στο γραφείο. Έτσι οι σχέσεις της με τις υπόλοιπες γυναίκες μπορούν να χαρακτηριστούν ως ουδέτερες.

-Η γυναίκα σε σχέση με τους άντρες στον ίδιο εργασιακό χώρο.

Οι γυναίκες στο σενάριο "Τρικυμία εν γραφείω" χαρακτηρίζονται όλες από δυναμισμό και δομημένη προσωπικότητα. Η παρουσία τους στο χώρο του γραφείου αλλά και στην εταιρία γενικότερα είναι έντονη. Οι σχέσεις ανάμεσα στον ανδρικό και στο γυναικείο πληθυσμό του γραφείου είναι σε γενικές γραμμές αρμονικές. Υπάρχει αμφίδρομος σεβασμός και αρκετά υποστηρικτικό κλίμα. Φυσικά δε λείπουν οι εντάσεις, οι κόντρες και οι παρεξηγήσεις αλλά όλα αυτά στο πλαίσιο που συναντώνται συχνά σε ένα επαγγελματικό περιβάλλον. Ακόμη και η σχέση ανάμεσα στο Στράτο, που κατείχε θέση ανώτερη ιεραρχικά, και στις υφισταμένες του χαρακτηριζόταν από σχετική οικειότητα χωρίς ανάρμοστες συμπεριφορές. Μοναδικό σημείο στο οποίο διαφαίνεται μία ρατσιστική συμπεριφορά απέναντι στις γυναίκες και πιο συγκεκριμένα στην Τάνια είναι το γεγονός ότι κάποιοι στο χώρο του γραφείου θεωρούν ότι, ως γυναίκα, είναι ακατάλληλη για τη θέση που κέρδισε.

-Ερωτικές, φιλικές σχέσεις στον εργασιακό χώρο.

Οι ερωτικές και φιλικές σχέσεις στον εργασιακό χώρο στο εν λόγω σενάριο είναι κύρια στοιχεία της δράσης καθώς προκαλούν δράσεις και αντιδράσεις που οδηγούν στην κωμικότητα των χαρακτήρων. Όπως σε κάθε επαγγελματικό χώρο όπου άντρες και γυναίκες συνυπάρχουν έτσι κι εδώ το ερωτικό στοιχείο απασχολεί το σενάριο.

Ο Άλκης και η Αθηνά έχουν έναν κρυφό δεσμό που από μόνος του αποτελεί σημείο αναφοράς. Μέσα από την ερωτική τους σχέση, γνωρίζουμε τους χαρακτήρες ενώ ο ίδιος ο δεσμός θα βρεθεί πολλές φορές στο επίκεντρο στην προσπάθεια των δύο να τον κρατήσουν μυστικό αλλά και να διατηρήσουν τις ισορροπίες τους. Ένα φλέρτ ξεκινάει και από την πλευρά της Τάνιας με ερωτικό αντικείμενο και πάλι τον Άλκη. Εδώ παρατηρούμε το ερωτικό στοιχείο ανάμεσα σε προϊστάμενο και τον υφιστάμενό του. Δε γνωρίζουμε αν η συμπεριφορά και η προσέγγιση της Τάνιας θα ήταν διαφορετική εάν δεν κατείχε μία θέση που αν μη τι άλλο προσφέρει ένα είδος εξουσίας. Ερωτική όμως είναι και η διάθεση της Αντιγόνης απέναντι στο Στράτο. Στη συγκεκριμένη περίπτωση βέβαια στόχος είναι η επαγγελματική ανέλιξη της Αντιγόνης η οποία θεωρεί ότι θα την καταφέρει με αυτό τον τρόπο.

Οι φιλικές σχέσεις παίζουν επίσης σημαντικό ρόλο στο "Τρικυμία εν γραφείω". Η Τάνια και η Ισμήνη έχουν δημιουργήσει μία χρόνια φιλική σχέση που έχει φέρει τις δύο γυναίκες αρκετά κοντά. Έχουν αποκτήσει δικό τους κώδικα επικοινωνίας που χρησιμοποιούν και οι δύο στο γραφείο προς συμφέρον τους. Η Αθηνά και η Έλενα έχουν επίσης μία ιδιαίτερη φιλική σχέση καθώς η πρώτη έχει εμπιστευτεί μόνο στην Έλενα το μυστικό για τη σχέση της με τον Άλκη. Στα πλαίσια της εργασίας θα λέγαμε ότι οι περισσότερες γυναίκες που εμφανίζονται στο σενάριο, είτε έχουν πρωταγωνιστικό ρόλο είτε όχι, έχουν αναπτύξει θερμές σχέσεις.

Συμπέρασμα.

Η γυναικεία εργασία στη μυθοπλασία είναι ένα θέμα που θίγεται διαχρονικά. Από τις περιπτώσεις που η γυναίκα παραμένει στο σπίτι και δεν εργάζεται είτε γιατί δεν υπάρχει οικονομική ανάγκη, είτε γιατί δεν της επιτρέπεται λόγω οικογένειας και είναι εξαρτώμενη από τον άντρα, μέχρι τις πιο σύγχρονες περιπτώσεις στις οποίες οι γυναίκες έχουν βγει κανονικά στην αγορά εργασίας, χτίζουν καριέρες η ακόμη πολλές φορές προσφέρουν οικονομικά μόνο αυτές στην οικογένεια. Με την πάροδο των χρόνων η εξέλιξη που έχει η γυναίκα στον επαγγελματικό χώρο, η απαγκίστρωσή της από τον άντρα και η οικονομική της ανεξαρτησία αποτυπώνονται και στη μυθοπλασία, ιδιαίτερα στην τηλεόραση και στον κινηματογράφο. Το γεγονός ότι όλο και περισσότερες γυναίκες ασχολούνται τα τελευταία χρόνια με την παραγωγική διαδικασία της συγγραφής και τη δημιουργία σεναρίου είναι ένας από τους λόγους που οι γυναίκες παρουσιάζονται πιο ανεξάρτητες και πιο ελεύθερες. Επίσης έχει αυξηθεί ο γυναικείος πληθυσμός που παρακολουθεί τη μυθοπλασία και αποζητάει να βλέπει και να διαβάσει για γυναίκες που έχουν πάψει να βρίσκονται πίσω από τη σκιά του άντρα όπως αρμόζει στον σύγχρονο κόσμο.

Μέσα λοιπόν από τη μυθοπλασία φανερώνεται η πραγματική διάσταση της γυναίκας ως εργαζόμενη και μέσα από την πραγματικότητα αποτυπώνεται στη μυθοπλασία ο ρόλος της γυναίκας στην αγορά εργασίας και στην κοινωνία εν γένει. Επέλεξα να αναδείξω το θέμα της γυναίκας ως εργαζόμενη δημιουργώντας μία τηλεοπτική σειρά -σε αντίθεση με το γεγονός ότι επέλεξα κινηματογραφικές ταινίες για το συγκριτικό κομμάτι της εργασίας- καθώς η τηλεόραση αποτελεί ένα από το ισχυρότερα μέσα επιρροής της εποχής μας. Επίσης, θέλησα να συγκρίνω τη θέση της γυναίκας στην Ελλάδα στα μέσα του 20ου αιώνα με τη θέση της στο σήμερα ακριβώς για να αποτυπωθεί ο τρόπος αντιμετώπισης της τότε και τώρα. Τότε οι γυναίκες έβγαιναν στην εργασία έχοντας πάντα καρφωμένο επάνω τους το βλέμμα του άντρα κοιτώντας τις επιφυλακτικά και υπό διαρκή αμφισβήτηση. Σήμερα θεωρείται δεδομένο (εκτός μικρών εξαιρέσεων) ότι η γυναίκα της εποχής εργάζεται. Είναι ανεξάρτητη οικονομικά και δημιουργική. Παρόλο όμως που αυτό αποτελεί πλέον μία πάγια κατάσταση η αμφισβήτηση και ο έμφυλος ανταγωνισμός δεν έχουν εξαλειφθεί. Οι γυναίκες στα προϊόντα μυθοπλασίας της εποχής μας είναι κατά πολύ μεγάλο ποσοστό εργαζόμενες, ανεξάρτητες και υπεύθυνες για τη ζωή τους. Εργάζονται σκληρά και παρουσιάζονται να κατέχουν καίριες θέσεις. Όμως τα πατριαρχικά στερεότυπα που τη θέλουν κατώτερη του άντρα, τουλάχιστον σε επαγγελματικό επίπεδο, συνεχίζουν σε πολλές περιπτώσεις να υφίστανται ακόμη και αν εκφράζονται έμμεσα και με υπονοούμενα.

Βιβλιογραφία.

Αποσπóρη Ελένη, Βακόλα Μαρία, (2007), Γυναίκες και διοίκηση επιχειρήσεων - Εμπόδια, μύθοι και προσδοκίες, Εκδόσεις Ι.Σιδέρη, Αθήνα

Δεκαβάλλα, Μ(2018). Ανισότητες και κοινωνικά στερεότυπα στη γυναικεία εργασία στην Ελλάδα.(Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής, Ελλάδα). Ανακτήθηκε από <http://oceanis.lib2.uniwa.gr/xmlui/handle/123456789/4251>

Κοσμά, Α. (2007). Εικόνες για το φύλο μέσα από τον ελληνικό κινηματογράφο στην δεκαετία του '60: Φύλο και σεξουαλικότητα στο είδος της αισθηματικής κομεντί (1959 - 1967). (Διδακτορική διατριβή, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Ελλάδα). Ανακτήθηκε από <http://edulll.ekt.gr/edulll/bitstream/10795/1382/2/1382.pdf>

Λιλιμπάκης, Α. (2017). Στερεότυπα για τη γυναίκα στον εργασιακό χώρο(Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη, Ελλάδα). Ανακτήθηκε από <http://dspace.lib.uom.gr/handle/2159/19942>

Μαλάτου, Γ. (2009). Η γυναικεία εργασία στην Ελλάδα από το 1950 έως σήμερα.(Διπλωματική εργασία, Τ.Ε.Ι. Μεσολογγίου, Ελλάδα). Ανακτήθηκε από http://repository.library.teimes.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/2419/dikseo_1110.doc?sequence=1

Μαντοπούλου, Β. (2008). Η θέση της γυναίκας στον εργασιακό χώρο στην Ελλάδα: θέματα ισότητας(Πτυχιακή εργασία, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Μυτιλήνη, Ελλάδα). Ανακτήθηκε από <http://hdl.handle.net/11610/7877>

Μπέτα, Ζ(2020, Νοέμβριος 28). Ο «ριζοσπαστικός φεμινισμός», ο «μετα-φεμινισμός», ο «φεμινισμός #hashtag» και ο «ανορθόδοξος φεμινισμός». Polls and politics. Ανακτήθηκε από <https://pollsandpolitics.gr/o-rizospastikos-feminismos-o-meta-feminismos-o-feminismos-hashtag-kai-o-anorthodoxos-feminismos/>

Ξαρχάκου, Π. (2018) Ο ρόλος της σύγχρονης γυναίκας στον εργασιακό χώρο και το φαινόμενο της γυάλινης οροφής : καριέρα και μητρότητα (Μεταπτυχιακή εργασία, Πανεπιστήμιο Πειραιά, Ελλάδα). Ανακτήθηκε από <http://oceanis.lib2.uniwa.gr/xmlui/handle/123456789/4111>

Σαλίμπα, Ζ(2019, Μάρτιος 2). Το φεμινιστικό κίνημα στην Ελλάδα. Η εφημερίδα των συντακτών. Ανακτήθηκε από https://www.efsyn.gr/nisides/185652_feministiko-kinima-stin-ellada

"Δεσποινίς διευθοντής" (1964), Σενάριο: Ασημάκης Γιαλαμάς, Κώστας Πρετεντέρης

"Μοντέρνα Σταχτοπούτα" (1965) Σενάριο: Αλέκος Σακελλάριος